

A NYITRA UTCAI ÁLTALÁNOS ISKOLA „ENCIKLOPÉDIÁJA”

EGY MINTAÉRTÉKŰ SZOMBATHELYI OKTATÁSTÖRTÉNETI MONOGRÁFIA

■ Melega Miklós

Kalocsai Péter: A Szövőtől az Antalon át a Nyitraig. Az alapfokú oktatás története Szombathely vasúton túli, keleti városrészén, 1928–1956–2016. Szombathely, 2016. 272 p.

A Kalocsai Péter tollából az elmúlt év végén megjelent, „A Szövőtől az Antalon át a Nyitraig” címet viselő kötet nem az átlagos színvonalú, partikuláris megközelítésű iskolatörténeti munkák sorába tartozik. A szerző gyakorlott kutatóként közelíti meg a témakört, az intézmény és jogelődei történetét Szombathely város oktatástörténetébe ágyazva dolgozza fel, egy tudományos igényű monográfia formájában.

A kötet első oldalain az olvasó rövid áttekintést kap a város 19. század végi, 20. század eleji közoktatási rendszerének jellegzetességeiről, illetve a századforduló után megszülető vasúton túli új városrész – Sas és Szövő utca környéke – kialakulásáról, valamint az Éhen Gyula (1853–1932) korábbi polgármester és társai kezdeményezésére létrejött vasutas munkáslakótelep létesítéséről (Alkotás, Ipar és Hámor utca). A szerző fokozatosan fókuszálja nézőpontját a

könyv tényleges tárgyára, a városrész oktatás-, illetve iskolatörténetének bemutatására. Az események fonalát a trianoni békediktátumot követő évtizedben veszi fel, amikor Szombathely vezetése – a területi megcsonkítást követő gazdasági nehézségek közepette is – annyira fontosnak érezte az iskolahálózat fejlesztését, hogy a vasúton túli városrész gyermekeinek oktatására új iskolát alapított. Az impozáns, 8 tantermes épületet a mai Szövő és Zanati utcák sarkán húzták fel 1928-ra, s ezzel új fejezet nyílt a város, illetve a városrész oktatástörténetében.

A könyv első nagy tematikai egysége ennek a Szövő utcai elemi iskolának a történetét tekinti át. Az olvasó számos tervrajz és archív fénykép segítségével ismerkedhet meg az épület jellegzetességeivel, majd a szerző rátér az oktatott tantárgyak és a tanári kar bemutatására. A kötetből megtudhatjuk, hogy az egybenyitható földszinti termek egykor számos közművelődési programnak is helyet adtak, többek között dr. Géfin Gyula (1889–1973) is tartott itt ismeretterjesztő előadásokat. A 2. világháború időszakában ko-

KALOCSAI PÉTER

A Szövőtől az Antalon át a Nyitraig

Az alapfokú oktatás története Szombathely vasúton túli, keleti városrészén (1928–1956–2016)

Az oktatástörténeti monográfia címlapja

mor fellegek kezdtek gyülekezni az iskola felett. Sokasodtak a Szombathelyt érő légitámadások, és különösen a vasút környéke, mint stratégiai célpont került veszélybe. 1944 őszén az állomás közelsége miatt több bombatámadás érte az épületet, végül telibe találták és megsemmisült. Személyi sérülések nem történtek, annak köszönhetően, hogy az intézményt a folyamatos fenyegetettség miatt már jóval korábban bezárták, a diákokat átirányították a város más iskoláiba. Az egykori épület emlékéért 2010 óta egy sziklatömbre erősített bronztábla őrzi, amely a kötet szerzőjének kezdeményezésére került oda, jelezvén, hol állt eredetileg a városrész első iskolája.

A könyv ezután a 2. világháborút követő újrakezdés eseményeit eleveníti

fel, részletesen tárgyalva az elpusztult iskola kiváltására szánt új épület tervezésének és kivitelezésének történetét. A 8 plusz 4 tantermes komplexum építése 1955-ben kezdődött, de mivel a forradalom nyomán a beruházások az egész országban leálltak, a végleges átadásra 1959-ig kellett várni. A szerző bemutatja az iskolaépületet, a parkosított udvart és játszóteret, nem hallgatva el az eredeti terv megcsonkítása miatt előállt tanteremhiányból adódó nehézségeket sem. A kötet oldalain megelevenedik az 1950–1960-as évek világa, a korszakra jellemző kulturális programkínálat: farsang, ki mit tud, gyereknapi, tornaünnepély, sportver-

senyek, néptánc és repülőmodellező szakkörök. Kalocsai Péter megemlékezik arról a tényről is, hogy a kommunista munkásmozgalom hősről, Antal Jánosról (1907–1943) elnevezett iskolában milyen erősen működött az ideológiai nevelés. A munkásmozgalmi és szocialista ünnepek megtartása (nov. 7., ápr. 4.), a diákok úttörő mozgalomban való kötelező részvétele, az intézményesített ateizmus, vallásellenesség, az osztályharcos ideológia napi jelenléte, az értelmiségi szülők gyerkeinek hátrányos megkülönböztetése, a kettős nevelés tudathasadásos állapota mindmind ennek a megnyilvánulási formái voltak. Dicséretes, hogy a szerző ehhez a kényes témához is hozzá mer nyúlni. Nem hallgatja el az egész rendszer fonákságát, hamisságát, kendőzetlenül ábrázolja a diktatúra és a kötelezően sulykolt ideológia mindent, még a kisgyerekek életét is behálózó világát, ugyanakkor nem ítélkezik, hanem tárgyilagosan közelít a témához.

Az oktatási intézmény történetének 3. szakasza a rendszerváltás után indult, immár Nyitra Utcai Általános Iskola név alatt. A szerző áttekintést ad a napjainkig tartó utóbbi 25 év eseményeiről, bemutatva az oktatási, nevelési programokat, a hagyományosan magas színvonalú zenei és képzőművészeti oktatás eredményeit, valamint az újabb útkeresésként értelmezhető nyelvi tagozatokat. Ismerteti a diákok kimagasló versenyeredményeit, kitérve egyúttal az utóbbi évek kompetenciamérései kiváló eredményeire, tanulságaira is.

A kötet adattárszerűen teljes névsort közöl az igazgatókról, a tantestületéről, nem feledkezve meg az oktatást segítő és technikai dolgozókról sem. A szerző ezen túlmenően arra is vállalkozik, hogy válogatást ad közre a taná-

rok pedagógiai és az iskolával kapcsolatos publikációiból. Természetesen a főszereplők, a diákok sem maradtak ki a kötetből. Kalocsai Péter teljes, hiánytalan listát állított össze az itt tanulókról, ráadásul sikerült valamennyi osztálytablót összegyűjtenie.

A kötet külső megjelenésében elegáns, formátuma különleges, ez mintegy előre vetíti, hogy a beltartalom, annak részletessége, szakmai színvonala és igényes vizuális megjelenítése is átlagon felüli. A munka megszületését igen alapos, kiterjedt kutatás előzte meg, ennek eredménye a kötet rendkívüli adatgazdagsága. A források visszakereshetőségét a tudományos közlés szabályainak megfelelő pontos hivatkozások segítik. A feldolgozott statisztikai adatsorokat a szerző diagramos ábrázolásokkal teszi szemléletesebbé. A kötet tervrajzokkal, archív fotókkal, dokumentumokkal pazarul illusztrált; a téma kifejtését 180 szövegközi fénykép és további 113 osztálykép teszi teljesebbé. Stílusa olvasmányos, a szerző helyenként saját személyes visszaemlékezéseit is beleszövi, a sorok között így átsüt az egykori diák saját iskolája iránti szeretete, de az „oral history” módszeréhez nyúlva egy-egy téma kapcsán szemtanúkat is megszólaltat.

Kiváló színvonalú, mintaadó oktatástörténeti munka született, amely az iskoláról jelenleg rendelkezésünkre álló adatok, ismeretanyagok komplex összefoglalását, tudásunk összességét adja. Benne van minden, amit az oktatási intézmény múltjáról tudni érdemes, ugyanakkor a jelenkori helyzetet is részletesen dokumentálja, így a jövő számára is számos emléket, információt őriz meg. A kiadvány méltán nevezhető a Nyitra Utcai Általános Iskola enciklopédiájának.

KRÓNIKA

2016. JÚLIUS–DECEMBER

■ Tóth Kálmán

Július

2. A Múzeumok éjszakája második szombathelyi hétféjén öt intézmény (Szombathelyi Képtár, Iseum Savariense Régészeti Műhely és Tárház, Smidt Múzeum, Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára, Szombathelyi Törvényszék) színes programokkal várta az érdeklődőket.

7. A Szombathelyi Képtárban Révész Antal és Wigner Judit grafikáiból válogatott kiállítás nyílt Színek és panorámák címmel. A vendégeket Cebula Anna igazgató köszöntötte, a tárlatot dr. Gálig Zoltán művészettörténész nyitotta meg, majd Révész Antal mesélt a hallgatóságnak az alkotások történetéről.

8–9. A Berzsenyi Dániel Könyvtárban, dr. Takácsné dr. Tenki Mária, Szombathely MJV Jogi és Társadalmi Kapcsolatok Bizottságának elnöke ajánló szavával megnyílt a képeslevelezőlap-gyűjtők országos kiállítása.

21. A Szombathelyi Képtárban, Szombathely városának ajánlva címmel megnyílt Rocco Turi egész addigi munkásságát összefoglaló tárlata. Az esemény résztvevőit dr. Puskás Tivadar,

Szombathely MJV polgármestere, Cebula Anna képtárigazgató és dr. Czetter Ibolya, a Vas Megyei TIT Egyesület elnöke köszöntötte. A művész Szombathely ihlette munkáit, köztük a Szent Márton emlékére készített fotókat, dr. Gálig Zoltán művészettörténész ajánlotta a közönség figyelmébe.

27–31. Az 1664. augusztus 1-jén lezajlott csata emlékére 14. alkalommal rendezte meg a Rába parti város a Szentgotthárdi Történelmi Napokat.

Augusztus

1. Képzőművészeti alkotótáborral kezdődött a 38. Hegyháti Napok kulturális programsorozata.

2. Koszorúzási ünnepséget tartottak a Roma Holokauszt Világnapja alkalmából Szombathelyen, a Jászai Mari utcai emlékműnél. Az eseményen a Szombathelyi Roma Nemzetiségi Önkormányzat nevében Vajda László Orfeusz elnök és Ferkovics József képviselő, dr. Puskás Tivadar, Szombathely MJV polgármestere, továbbá Vidos László, a Roma Területi Nemzetiségi Önkormányzat elnöke mondott beszédet.